

International Migration Outlook: SOPEMI 2009

Summary in Slovak

Výhľad v oblasti medzinárodnej migrácie: SOPEMI 2009

Zhrnutie v slovenčine

- V priebehu uplynulých dvoch desaťročí výrazne stúpila miera migrácie do krajín OECD a zároveň sa v ostatných rokoch značne zvýšila migrácia za prácou.
- Táto publikácia v prvom rade skúma hospodársku krízu a jej vplyv na medzinárodnú migráciu. Popisuje nedávne dopady krízy na migračné toky a politiku migrácie a tiež analyzuje očakávané strednodobé a dlhodobé vplyvy.
- Okrem toho sa venuje aj otázke riadenia pracovnej migrácie, rovnako z hľadiska vysoko i menej kvalifikovaných pracovníkov. Skúma, ako by sa krajiny už teraz mali pripraviť na budúci dopyt na trhu práce a ako najlepšie presmerovať nepravidelnú migráciu do oficiálnych kanálov.
- Všetky tabuľky a grafy obsahujú aktívne odkazy StatLink. Tieto odkazy presmerujú čitateľa na webové stránky, kde sa nachádzajú relevantné údaje vo formáte Excel®. Čitatelia zároveň môžu navštíviť stránku www.oecd.org/els/migrations/pmi, kde si od októbra 2009 budú môcť prečítať poznámky k jednotlivým štátom, analýzu trendov a štatistickú prílohu.

Úvod

Trh práce sa musí vyrovnávať s neustále sa znižujúcim počtom nových mladých pracovníkov a odchodom generácie povojnovej pôrodnej explózie (tzv. baby boomers) do dôchodku. Mnohé štáty OECD dúfajú, že nedostatok pracovných síl očakávaný v nasledujúcich desaťročiach sa im podarí zaplniť práve pomocou pracovnej migrácie. V roku 2015 počet ľudí v dôchodkovom veku v štátoch OECD presiahne počet mladých ľudí vstupujúcich na trh práce. Tento trend bude prevládať dlhú dobu. Medzinárodná migrácia môže zohrať významnú úlohu pri uspokojovaní potrieb pracovných síl v niektorých profesiách a štátoch, napriek tomu, že nie je jediným riešením nedostatku pracovných síl. Dôležitým faktorom je tiež rozvoj technológií, outsourcing a väčšie uplatnenie domácich pracovných zdrojov.

Hospodárska kríza však podstatne zmenila súčasnú situáciu a tlak na trhu práce poľavil. Už i v minulosti bola v obdobiach poklesu ekonomiky zaznamenaná klesajúca tendencia čistej migrácie. Tento trend je spôsobený tým, že zamestnávateľia potrebujú menej pracovníkov, v ponuke je menej voľných pracovných miest, ktoré by mohli prilákať prisťahovalcov, a tiež tým, že samotné vlády smerujú svoju politiku k obmedzeniu prisťahovalectva. Nastavujú napríklad nižšie limity pre pracovnú migráciu vo sférach, kde bola zaznamenaná, alebo odstraňujú niektoré profesie zo zoznamu povolání, v ktorých prevláda nedostatok pracovných síl.

Súčasná kríza nie je výnimkou. Vo všeobecnosti mala kríza v štátoch OECD opačný vplyv na trh práce. Nastal útlm v pohybe migrantov za prácou a kríza zároveň nepriaznivo ovplyvnila pokrok na trhu práce, ktorý sa podarilo za posledné roky dosiahnuť vďaka práci prisťahovalcov.

Štáty, u ktorých sa kríza prejavila hneď na začiatku, vykazujú obrovský nárast miery nezamestnanosti a nižší podiel zamestnanosti prisťahovalcov v porovnaní s rodeným obyvateľstvom, a to v absolútnych aj relatívnych číslach. Pokles ekonomiky máva zvyčajne silnejší dopad na prisťahovalcov ako na domácich pracovníkov. Dôvodov pre túto skutočnosť je hneď niekoľko. Prisťahovalci sú v prevažnej miere zastúpení v odvetviach, ktoré sú citlivé na cyklický vývoj ekonomiky, sú slabšie zmluvne zabezpečení a ich najímanie a prepúšťanie je viac selektívne. Zároveň platí, že noví prisťahovalci prichádzajúci do krajiny, ako aj tí, ktorí prišli o prácu počas poklesu ekonomiky, si ťažšie hľadajú stabilné zamestnanie. Po prvýkrát za mnoho rokov kleslo percento prisťahovalcov zamestnaných v Spojených štátoch amerických na hodnotu nižšiu, ako je podiel rodených pracovníkov.

Vlády musia byť bdelé a musia zabezpečiť, aby klesajúce zastúpenie prisťahovalcov na trhu práce nezamedzilo možnosti ďalšej migrácie po opätovnom nástupe ekonomického rastu. Je potrebné udržiavať programy zamerané na integráciu, posilňovať protidiskriminačné opatrenia a zabezpečiť, aby i prisťahovalci mohli profitovať z aktívnej politiky trhu práce pre nezamestnaných.

Nástup recesie neznamená, že pominula potreba celoplošného riadenia pohybov pracovnej migrácie. Nedostatok v niektorých oblastiach bude pretrvávajúť i naďalej a s ozdravovaním ekonomiky možno očakávať aj vyšší prílev nových prisťahovalcov. Krajiny však budú schopné zvládnuť takúto situáciu iba v prípade, ak danú problematiku začnú riešiť komplexne a z dlhodobého hľadiska. Podmienkou je vypracovanie zásad, ktoré zabezpečia, že migrácia bude presnejšie reagovať na konkrétne potreby pracovného trhu, ktoré budú smerovať k zníženiu nepravidelnej migrácie a budú podporovať zlepšenie dlhodobej integrácie prisťahovalcov a ich detí.

V ostatných desaťročiach vlády uprednostňovali migráciu vysoko kvalifikovaných pracovníkov a zavádzali opatrenia, ktoré uľahčovali získavanie takýchto pracovníkov a ich pobyt v konkrétnej krajine. Kompetentní si však musia uvedomiť, že v niektorých profesiách a sektoroch existuje tiež dopyt po menej kvalifikovanej pracovnej sile. Prijatie takýchto prisťahovalcov je otázkou politického rozhodnutia, ktoré sa musí zväziť z hľadiska nákladov a prínosov pre cieľovú krajinu. Mnohé štáty reálne zvažujú, že otvoria migračné kanály i pre pracovné miesta vyžadujúce nižšiu kvalifikáciu. Stále častejšie dospievajú k poznaniu, že obmedzovaním legálneho vstupu pracovníkov na nízko kvalifikované pozície v prípade, že existuje silný dopyt po takýchto pracovných miestach, sa vytvára živná pôda pre nepravidelnú migráciu a že presadzovanie takejto politiky môže byť zložité a zároveň nákladné.

Mnohé štáty, ktoré sú ochotné pripustiť migráciu pracovníkov na nízko kvalifikované pozície, zároveň uvádzajú, že by takúto migráciu najradšej riešili organizovaním dočasných migračných programov. Dočasná migrácia je však na mieste len vtedy, ak naozaj existuje len dočasná potreba pracovných síl. Ak je potreba pracovných síl trvalá, môže byť problematické, a zároveň finančne náročné, zaistiť, aby takáto migrácia zostala len na dočasnej úrovni. V takom prípade majú totiž obe strany záujem o zachovanie pracovného vzťahu, prisťahovalci i zamestnávateľa.

Krajiny OECD musia zaviesť také režimy pracovnej migrácie, ktoré budú riešiť potreby na všetkých úrovniach kvalifikácie a ktoré sa budú riadiť dopytom. Takéto režimy musia zahŕňať stimuly pre zamestnávateľov ako aj prisťahovalcov, aby sa zabezpečilo dodržiavanie pravidiel a ochrana prisťahovaleckých ako aj domácich pracovníkov. V prípade nízko kvalifikovaných pozícií je potrebné zaviesť formálne postupy pre nábor pracovníkov, aby legálne prisťahovalectvo dokázalo súperiť s neformálnymi metódami priameho

kontaktu, ktoré v súčasnosti zamestnávateľa a nepravidelní prisťahovalci využívajú. Migračné programy preto musia splniť nasledujúce požiadavky:

- rozpoznať potreby trhu práce;
- vytvoriť formálne metódy náboru menej kvalifikovaných pracovníkov;
- udeliť dostatočný počet víz a zabezpečiť ich rýchle spracovanie;
- zaviesť efektívne metódy overenia miesta pobytu a statusu prisťahovalca;
- zaviesť efektívnu kontrolu hraníc a postupy na presadzovanie práva na pracovisku.

Po zavedení takýchto režimov bude existovať len nízka miera tolerancie pre zamestnávanie nepravidelných prisťahovalcov a zároveň budú k dispozícii efektívne metódy presadzovania práva a ukladania sankcií zamestnávateľom, ktorí tieto pravidlá porušia.

Počas ostatných desaťročí nastali zmeny v oblasti migrácie vysoko kvalifikovaných pracovníkov. V minulosti išlo predovšetkým o presuny medzi členskými krajinami OECD, zatiaľ čo v súčasnosti ide vo veľkej miere o prílev prisťahovalcov z tretích krajín, ktorých kvalifikáciu a pracovné skúsenosti zamestnávateľa často nedoceňujú. Ak sa nesplnia očakávania imigrantov ohľadom ohodnotenia, ktoré im na základe ich kvalifikácie a skúseností prislúcha, môže to mať za následok plynutie ľudskými zdrojmi a viesť k frustrácii pracovníka. Menej priaznivé sú však situácie, keď prisťahovalci prídu do krajiny bez prisľúbeného pracovného miesta a bez toho, aby pred príchodom do host'ovskej krajiny reálne zhodnotili svoje možnosti na trhu práce.

Nerovnováhu medzi očakávaním kvalifikovaných prisťahovalcov a ich skutočným uplatnením na trhu práce možno najcitlivejšie riešiť znížením pravdepodobnosti vzniku takejto situácie. Z toho dôvodu je potrebné prijímať opatrenia na najvyšších úrovniach ešte pred príchodom konkrétnych prisťahovalcov. V praxi to znamená:

- uprednostňovanie potenciálnych prisťahovalcov, ktorí majú konkrétnu ponuku na prácu;
- vyhodnotenie jazykovej zdatnosti a odbornej kvalifikácie pred prijatím do krajiny;
- implementácia komplexného systému hodnotenia a certifikácie kvalifikácií a pracovných skúseností získaných v zahraničí (ak je to v prípade konkrétnej profesie potrebné).

Jednou z ciest ako zabezpečiť, aby prisťahovalci vstupujúci na trh práce mali potrebnú kvalifikáciu, ktorú zamestnávateľ uzná, je nábor medzinárodných študentov, ktorí v danej krajine ukončili štúdium. Zvýšením podielu medzinárodných študentov medzi najímanými pracovníkmi sa vytvorí základňa potenciálnych imigrantov s domácou kvalifikáciou, ktorí sa môžu uplatniť na trhu práce, pričom v porovnaní s náborom kvalifikovaných pracovníkov zo zahraničia sa tu znižuje riziko negatívnych vplyvov na krajiny pôvodu, pretože náklady na vzdelávanie čiastočne preberajú prijímajúce krajiny ako aj samotní migranti.

Krajiny OECD musia vynakladať vyššie úsilie pri integrácii prisťahovalcov a obzvlášť ich detí. Napriek tomu, že prisťahovalci za prácou majú po svojom príchode do krajiny zabezpečené zamestnanie, nie je to zárukou dlhodobej zamestnanosti. To platí predovšetkým pre pracovníkov s nižším dosiahnutým vzdelaním. Pre súčasnú recesiu to platí obzvlášť, pretože nepriaznivé ekonomické podmienky vo všeobecnosti výraznejšie zasahujú prisťahovalcov. Politiky krajín musia riešiť otázku geografickej a sociálnej izolácie prisťahovaleckých komunit, ktorá predstavuje prekážku v učení sa jazyka a v prístupe k zamestnávateľom a pracovným príležitostiam. Je potrebné posilniť opatrenia zamerané na skorý kontakt prisťahovalca s jazykom hostiteľskej krajiny ako aj predškolské vzdelávanie detí prisťahovalcov.

Správne riadená migrácia za prácou prináša výhody nielen cieľovým krajinám, ale predstavuje obrovský prínos aj pre krajiny pôvodu. Peniaze, ktoré prisťahovalci zasielajú svojim príbuzným v krajinách pôvodu, výrazne zvyšujú životnú úroveň príjemcov. Značné čiastky investované do zdravotnej starostlivosti a vzdelávania tiež prispievajú k rozvíjaniu ľudského kapitálu a vytvárajú predpoklady pre potenciálny rast v krajinách pôvodu. Návrat migrantov do krajiny pôvodu môže sprevádzať prílev vedomostí a technológií, ako aj investícií do podnikania.

Očakávania však musia vychádzať z konkrétnych súvislostí. Počet prisťahovalcov za prácou pravdepodobne nebude veľký v porovnaní s celkovým počtom obyvateľov vo väčšine krajín pôvodu. Najviac získajú predovšetkým krajiny s vysokým percentom migrantov.

Krajiny OECD môžu k riešeniu celkovej situácie prispieť podporovaním kontaktov v rámci spoločenstiev prisťahovalcov, zrušením negatívnych stimulov pre prípad návratu do domovskej krajiny, ako sú napríklad strata resp. nepriznanie nároku na prenosnosť príspevkov do systému dôchodkového zabezpečenia, alebo strata práva na pobyt v dôsledku dočasnej práceneschopnosti, ako aj odstránením bariér v presune osôb na dočasné pracovné pozície vyžadujúce vysokú kvalifikáciu.

© OECD 2009

Toto zhrnutie nie je úradným prekladom OECD.

Rozmnožovanie tohto zhrnutia je povolené iba za predpokladu, že bude uvedené autorské právo OECD a názov originálnej publikácie.

Viacjazyčné zhrnutia sú preloženými výňatkami z publikácií OECD, pôvodne uverejnených v anglickom a francúzskom jazyku.

K dispozícii sú bezplatne v on-line kníhkupectve OECD: www.oecd.org/bookshop/

Viac informácií získate v Divízii autorských práv a prekladov OECD Riaditeľstva verejných záležitostí a komunikácie: rights@oecd.org, fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Navštívte našu webovú lokalitu www.oecd.org/rights/

